

โรคผิวหนังอักเสบแพ้ที่เกิดจากการแพ้ในสัตว์เล็ก

นายเปรม พรหมคุปต์ สท. บ.

นายสัตวแพทย์โท กองวิชาการ กรมปศุสัตว์

คำว่า การแพ้ (Allergy) ใช้เรียกสภาพต่าง ๆ ของผิวหนังทั้งในคนและในสัตว์ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะแพ้เฉพาะที่หรือทั่ว ๆ ไปก็ตาม และยังมีชื่อเรียกชนิดย่อยอื่น ๆ ลงไปอีก สำหรับคำว่า Allergy และ Hypersensitivity มักใช้แทนกันอยู่เสมอ แต่ถ้าวินิจฉัยให้แน่นอนลงไปแล้ว Hypersensitivity ก็เป็นชนิดหนึ่งของ Allergy (การแพ้) นั่นเอง การแพ้ คือปฏิกิริยาแสดงออกของเนื้อเยื่อที่มีชีวิตต่อสารใดสารหนึ่ง โดยเฉพาะนอกจากสารชนิดหนึ่งแล้วยังหมายถึงสารอื่น ที่มีความใกล้ชิดกันทางอิมมูโนวิทยาหรือทางเคมีกับสารนั้นด้วย ดังนั้นการใช้สารเหล่านี้กระตุ้นครั้งหนึ่งแล้วเกิดการแพ้ ครั้งต่อไปก็จะเกิดอาการแพ้อย่างเดียวกันขึ้นได้

การแพ้หรือปฏิกิริยาที่เกิดจากการแพ้ที่เกิดขึ้นในร่างกาย เป็นผลเนื่องมาจากร่างกายปรับตัวเองต่อสารซึ่งเป็นสาเหตุกระตุ้นไม่ว่าสารนั้นจะอยู่ภายในหรือภายนอกตัวสัตว์ก็ตาม

สัตว์เล็กพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในครอบครัวเดียวกัน มักพบว่าแพ้ต่อสารอะไรอย่างเดียวกันเสมอ ทั้งนี้เชื่อกันว่าเป็นกรรมพันธุ์

ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอะไรที่อยู่รอบ ๆ ตัวสัตว์ก็ตาม สามารถจะทำให้สัตว์เกิดการแพ้ขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะมันผ่านเข้าสู่ร่างกายได้หลายทางด้วยกัน โดยการสูดเข้าไป เช่นพวกเคี้ยววัตถุติดเข้าไปพร้อมกับแกลบเป็นต้น การหายใจเข้าจึงอาจนำเอาสารที่ก่อให้เกิดการแพ้เข้าไปได้ด้วยก็ได้ อาหารต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องคั้นและยารักษาโรค เมื่อถูกดูดซึมเข้าร่างกายผ่านทางอวัยวะย่อยอาหาร อาจจะมีสารอะไรที่ทำให้เกิดการแพ้ทั้งในคนและในสัตว์ ถูกดูดซึมผ่านเข้าไปได้ด้วยก็ได้

การแพ้ที่แสดงออกทางผิวหนัง

ปัญหาเรื่องผิวหนังอักเสบ จากการแพ้ในสัตว์เล็ก ควรจะพูดถึงการแพ้เกิดจากอาหารก่อน

๑. ในแมว แสดงอาการแพ้ที่ผิวหนัง หลังจากการกินปลาสดหรือปลากระป๋อง มากเกินขนาด นม (โดยเฉพาะนมโค), ไข่ไก่, เนื้อหมู อาหารเหล่านี้พบว่าบางครั้งทำให้เกิดอาการแพ้ที่ผิวหนังได้

ในสุนัข อาหารที่ประกอบด้วยเนื้อม้า ไม่ว่าจะสด เนื้อม้ากระป๋อง หรือแช่เย็นก็ตาม ถ้าให้สุนัขรับประทานไปมากๆ แล้วจะทำให้เกิดอาการแพ้ที่ผิวหนังชนิดที่หนึ่ง นมโค, ไข่, ดอกข้าว, อาหารกระป๋องโดยเฉพาะพวกที่ได้ Benzoic Acid กั้นบูด, อาหารที่มีแป้งมากเกินไป มันฝรั่ง ปลา ทูน่า (Tuna) และอาหารบางชนิดอื่น ๆ อาจทำให้เกิดการแพ้บนผิวหนังสุนัขจนผิวหนังอักเสบได้ อาหารที่มีโปรตีนสูง โดยเฉพาะถ้าให้แก่สัตว์ซึ่งเป็นโรคตับพิการอยู่แล้ว (ซึ่งตับไม่สามารถทำหน้าที่กรองโปรตีนไว้ได้) เป็นสาเหตุทำให้ผิวหนังเปลี่ยนแปลงไป โดยแสดงอาการแพ้ที่ผิวหนังให้เห็นก่อน

๒. อาการแพ้ที่เกิดขึ้นที่ผิวหนังหลังจากให้ยาต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นโดยการฉีด, กิน หรือทาตามตัวก็ตาม พวกยาปฏิชีวนะ เช่น เพนนิซิลิน สเตรปโตมัยซิน และออร์โอมัยซิน เคยพบว่าเป็นสาเหตุทำให้เกิดการแพ้ได้เช่นกัน ซัลฟาไพริดีน, ซัลฟาไดอาซีน, ซัลฟาไทอาโซลและซัลฟาควินิดิน เป็นสาเหตุทำให้เกิดการแพ้จนผิวหนังอักเสบได้ อารด์ฟีนามีน (Arsphenamines), ไบแคดส์เซียมไอโอไดน์ เก็ดือโบรไมด์ ฟีนobarbital (Phenobarbital) โปรเคน, น้ำมันตับปลาทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ก็ทำให้เกิดการแพ้ได้เช่นกัน แม้แต่ฮอร์โมน ถ้าให้มากเกินไป โดยเฉพาะ Diethyl Stilbesterol เคยพบว่าเป็นสาเหตุนำไปสู่การแพ้ได้

๓. การฉีด Distemper Serum หรือ Vaccine แก่สุนัขที่แสดงโรคผิวหนังอักเสบชนิดมีหนองอยู่แล้ว และการถ่ายเลือดแก่สัตว์ พบว่าทั้งสองอย่างนี้ทำให้เกิดอาการแพ้ที่ผิวหนังได้เช่นกัน

๔. สารเคมี เช่นการอาบน้ำดัดตัว ใช้น้ำที่มึนคอรันผสมอยู่มากเกินไป พวกน้ำยาฆ่าเชื้อต่าง ๆ สระบู (โดยเฉพาะพวกที่มี Cresol ผสม) ใช้อาบน้ำดัดตัวอยู่เด็มอ ๆ รวมทั้งพวกอินทรีย์วัตถุที่ได้จากพืช ทั้งหมดนี้สามารถทำให้เกิดอาการแพ้ที่ผิวหนังของสุนัข และแมวได้

แลนโนลิน (Lanolin) หรือวาสลีน ก็เช่นกัน ถ้าใช้ทาผิวหนังดัดตัว, ใช้ผ้าขนสัตว์คลุมตัวดัดตัว, ดัดหนังบ้าน หรือลอกที่เปราะตัวดัดตัว วัสดุรองนอนในคอกต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนทำให้เกิดอาการแพ้จนผิวหนังอักเสบได้เช่นเดียวกัน

๕. แมลง ทำให้เกิดการแพ้ในสัตว์เด็ก โดยเฉพาะสุนัข พบว่าหลายตัวที่เคียวที่ถูกพยาธิภายนอก (Ectoparasite) ครอบงวน แล้วเกิดอาการแพ้ขึ้น นักวิจัยบางคนพยายามอธิบายเรื่องนี้ โดยตั้งเกณฑาคความแตกต่าง สภาพของเลือดของสัตว์แต่ละตัว และพบว่าสัตว์ตัวที่แพ้จะมีธาตุบางอย่างซึ่งเป็นประโยชน์แก่ Parasites และมีมันชอบด้วย อยู่ในสัตว์ตัวที่ตัวนั้น หรืออีกอย่าง เลือดของสัตว์ตัวนั้นอาจขาดแร่ธาตุบางอย่าง (ซึ่งแมลงไม่ชอบ) เลยยังเป็นที่ต้องการของแมลงมากขึ้น ดังที่ดำคัญไม่น้อยอีกอย่างก็คือความหนาของผิวหนัง และบริเวณที่มันหนาขึ้นต่างกัน เป็นมูลเหตุที่ว่าทำไมแมลงมักเลือกกัดเอาแถวหลัง, โคนหาง, ท้องและแถวบริเวณโคนหู ตัวอย่างหมัดกัดบริเวณเหล่านี้ทำให้เกิดการแพ้ขึ้นได้

๖. การแพ้แสดงที่ผิวหนัง เคยพบสาเหตุเกิดจากพวกไร (Mite) พวกบริเวณต่าง ๆ เมื่อรักษาจนเช็ดหมดไปแล้ว และรักษาผิวหนังอีกต่อไปด้วย Cortico-Steroid พบว่าแผลจะหายอย่างรวดเร็ว

๗. การแพ้เกิดหลังจากสัตว์ป่วยเป็นโรคต่าง ๆ อันเนื่องมาจากเชื้อ Virus, Bacteria หรือเชอรา ตัวอย่างเช่น คุ่มแดงเกิดขึ้นบนผิวหนังของสุนัข หลังจากแสดงอาการเป็นโรค Distemper

๘. ความร้อน, หนาว ถือว่าเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการแพ้ขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น แสงแดดทำให้เกิด Photosensitization ซึ่งจุมุกของสุนัขพันธุ์ Collie เป็นตัวอย่างที่ดี

อาการของการแพ้ที่แสดงออกทางผิวหนัง

- อาการแพ้ผิวหนังซึ่งพบบ่อย ๆ จะมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ
๑. มีอาการบวมตามผิวหนัง ชั้นนอกอาจบวมขยายกว้างหรือบวมเป็นแห่ง ๆ
  ๒. มีอาการแดงเป็นผื่น เพราะเลือดมาคั่ง
  ๓. อาการดำคัญอีกอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นอาการแพ้ที่แสดงให้เห็นอย่างเดียวกันคือ

อาการคันตามตัว

อาการคันดังกล่าวแล้ว อาจจะเป็นเฉพาะแห่งหรือเป็นกระจายไปทั่วตัว และจะแสดงให้เห็นอยู่ชั่วระยะหนึ่งแล้วหายไป หรือไม่ก็แสดงให้เห็นอยู่นาน บางทีตลอดระยะฤดูหนึ่งของปี

โดยทั่ว ๆ ไปมักจะพบว่า Eosinophils เพิ่มขึ้นในสัตว์ที่แสดงอาการแพ้ให้เห็นทางผิวหนัง

จากผลการตรวจทางฮิสโตโลยี (Histology) พบว่ามี การขยายตัวของหลอดเลือดเล็ก ๆ ในบริเวณผิวหนังที่เกิดการแพ้, มี Cellular Infiltration และ Edema (บวมหน้า), สำหรับ Cellular Infiltration พบการรวมกลุ่มของเม็ดเลือดขาวโดยเฉพาะ Eosinophil การขยายตัวของ Cell เยื่อผนังชั้นนอกทำให้ผิวหนังหนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ในกรณีนี้ที่สัตว์แสดง Lesions ให้เห็นเป็นเวลานาน ๆ แล้วจะไม่ค่อยพบ Cellular Infiltration และบวมหน้า แต่จะพบว่าผิวหนังกำลังจะเกิด Fibrosis อย่างเห็นได้ชัด

การตรวจ

ค่อนข้างจะยากนิดหน่อย แต่เราพอจะทราบได้โดย

๑. ชาติยประวัติ

๒. ดูอาการที่ปรากฏเห็นได้ชัดบนผิวหนัง

๓. ใช้ Allergen แต่ใช้ได้ให้ผิดในวงจำกัด การทดสอบก็ใช้หลักเดียวกันกับการทดสอบ วรรณโรค นั้นเอง แต่ในกรณีนี้ที่การแพ้เกิดจากอากาศ และแมลงมักใช้ไม่ได้ผล ต้องค้นคว้าหาวิธีทดสอบต่อไปอีก

ไม่ควรจะใช้ Allergen ในปริมาณมากเกินไปทดสอบ ทั้งนี้ผลที่อ่านได้จะไม่แน่นอนอันเนื่องมาจากไปทำให้ Tissue เกิดความระคายเคืองให้ผิดผิดพลาดได้

วิธีใหม่ที่นิยมใช้กันอยู่ในการทดสอบการแพ้ โดยบดโปรตีนแห้งทำเป็น Allergen และใช้ปลาดังมา จากสัตว์ที่แสดงอาการแพ้ ผสมทั้งสองอย่างดังกล่าวเข้ากับเม็ดเลือดขาว และ Platelets จากตัวสัตว์ป่วยเอง หรือตัวอื่นก็ได้ แล้วตรวจดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ ถ้าหากมี Specific Antibody ในซีรัมจากสัตว์ที่แพ้ ตัว Polymorpho-Nuclear leukocyte และ Platelets จะปล่อย Toxic Effect ออกมาทำให้ Cell ทั้งหลายที่มีอยู่ในนั้นตายภายใน ๓๒ นาที ซึ่งใน Slide Control จะพบว่า Cell ยังเคลื่อนไหวเป็นปกติอยู่

การแพ้ผิวหนัง บางที่เป็นชนิด Acute, per acute เป็นอยู่นานหลายชั่วโมง อย่างไรก็ตามในสัตว์เล็กอาจจะเป็นอย่างรวดเร็วก็ได้ พวกที่เป็นบางฤดูก็จะพบว่าไม่มีอาการแพ้ต่อไปอีก หลังจากผ่านฤดูกาลนั้นไปแล้ว

การพยากรณ์โรค ควรจะคิดด้วยความระมัดระวัง ยิ่งในกรณีนี้สาเหตุไม่ทราบแน่ชัดหรือพวกที่พอรักษาหายไปแล้ว ระวัง และกลับเป็นใหม่อีกหลังจากหยุดรักษา

การรักษา

๑. พยายามกำจัดสาเหตุออกไปในกรณีที่เกิดจากสาเหตุ เช่นอาหารชนิดไหนทำให้เกิดการแพ้ก็เลิกให้เสีย
๒. โดยทั่วไปมักนิยมให้ Adrenal cortico Steroids ให้ผลดีในการรักษาอาการแพ้ได้หลายชนิด และให้ Acth หรือ Antigenous Hemotherapy ร่วมการกันไปด้วยจะให้ผลดียิ่งขึ้น
๓. ในกรณีที่เกิดการแพ้เกิดชนิดผิวหนัง มี Histamine หรือ Histamine Like Substance เกิดขึ้น ยา Antihistamine ให้ผลดีในการรักษา
๔. พบว่าถ้าใช้โปรตีนควบคุมการรักษาด้วยมักให้ผลดี เช่น Sterile Milk หรือ จะใช้น้ำซุบที่ฆ่าเชื้อแล้วแทนก็ได้ มีหลายบริษัทที่เตรียมพวกโปรตีน ไฮโดรไลเซตออกจำหน่ายและให้ผลดีเช่นกัน
๕. พบว่าถ้าให้เกลือแคลเซียม (Calcium salt) และยาที่เข้าสารหนู (Arsenical Preparation) รักษาให้ผลดีมาก ในขณะที่เดียวกันก็เปลี่ยนสภาพแวดล้อมตัวสัตว์รวมทั้งที่อยู่ด้วย จะช่วยในการรักษามากขึ้น โดยเฉพาะพวกที่แพ้มีสาเหตุเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม
๖. พกยาทาตามผิวหนังชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะพวกมีน้ำมันผสม Cortisone Lotion หรือ Ointment พบว่าให้ผลดีในการบำบัดภายนอก เราไม่ควรใช้ X-Ray ช่วยรักษาโรคผิวหนังของสัตว์อันมีสาเหตุเนื่องมาจากการแพ้